

İlköğretim Öğretmenlerinin Alternatif Değerlendirme Yöntemlerine Yönelik Yeterlik Düzeyleri*

The Competency Level Of Elementary School Teachers' Towards The Alternative Assessment Methods

Meltem DURAN¹, Gülcan MIHLADIZ², Buket BALLIEL³

Özet

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik tutumlarını, bu yöntemleri kullanmaya yönelik yeterlik algılarını ve kullanma sıklıklarını belirlemek; buradan hareketle öğretmenlerin yeterlik düzeylerini saptamaktır. Çalışma, tarama modelinde bir araştırmadır. Araştırmanın örneklemini, 2010–2011 eğitim öğretim yılında, bir ilde bulunan ilköğretim okulları içinden dört farklı ilköğretim okulunda görev yapan 40 öğretmen oluşturmuştur. Bu bakımdan ilköğretim 4-5. sınıf öğretmenleri ile 6-7-8. sınıf öğretmenlerine veri toplama aracı uygulanmıştır. Araştırmada, Banoğlu (2009) tarafından geliştirilen “öğretmen yeterlikleri” anketi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi bilgisayar ortamında "SPSS 15.0" istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın sonucuna genel olarak bakıldığında öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik “orta” düzeyde bir yeterliğe sahip oldukları görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Alternatif Değerlendirme, İlköğretim Öğretmenleri, Yeterlik.

Abstract

The purpose of the present study is to determine the teachers' attitudes towards alternative assessment methods, their perceptions of their competency in implementing these alternative methods and frequency of their application in this way, to determine the general competency level of the teachers. The study was used survey method. The sampling of the study consists of 40 teachers from four elementary school in a city in 2010-2011 school year. As such, data collection survey was administered to 4th and 5th grade classroom teachers and 6th, 7th, and 8th grade subject teachers. In the study “teacher competency” questionnaire developed by Banoğlu (2009) was used as a data collection tool. The data of the study were analyzed through "SPSS for Windows 15.0" program package. In the general results of this study, the teachers have a “medium” level self-efficacy of alternative assessment methods.

Key Words: Alternative Assessment, Elementary School Teachers, Competency.

* Bu çalışma, “İlköğretim Öğretmenlerinin Alternatif Değerlendirme Yöntemlerine Yönelik Yeterlilik Düzeyleri”, 1. Uluslararası Eğitim Programları Ve Öğretim Kongresi, 5-8 Ekim 2011, Anadolu Üniversitesi 'nde bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, meltemduran2@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, gulcanmihladiz@gmail.com

³ Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, bballiel@hotmail.com

Giriş

Çağımızda büyük bir hızla ilerleyen bilim ve teknolojinin gerektirdiği zorunlulukların başında, bilimsel insan gücü kaynağımızı hızlı bir şekilde evrensel boyutlara çıkarmak, bilgi toplumu olarak ilerlemeyi sağlamak gelmektedir. Rahat yaşamının, kalkınmanın ve hatta özgür yaşamının ana kaynağı, bilim ve teknolojiye sahip olmanın tek ve çıkar yolu yaratıcı, üretici, bilim ve teknolojiyi etkili kullanabilen bir zekâyâ sahip olmaktır. Bunun tek ve etkili yolu ise eğitimidir (Soylu, 2004).

Fen ve Teknoloji Öğretim Programında, davranışçı ve bilişsel yaklaşımları esas alan eğitim sisteminin yerine, yapılandırıcı anlayış temel alınmaktadır. Yapılandırıcı yaklaşım, bireysel farklılıkları dikkate alır ve bireyin kendine özgü özelliklerini ön plana çıkararak herkesin sahip olduğu bilgilerle yeni aldığı bilgileri kendine özgü biçimde yapılandığına öne sürer. Bundan dolayı öğretim yöntemlerinin oldukça çeşitlendirilmesi gerektiğini, ayrıca ölçme ve değerlendirmede de öğrencilere bilgi, beceri ve tutumlarını sergileyebilecekleri çoklu değerlendirme fırsatları sunulması gerektiğini vurgular (MEB, 2006). Kâğıt-kalem testleri olarak da bilinen geleneksel ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin değerlendirilmesinde yeterli olmadığı birçok araştırmacı tarafından belirtilmektedir (Butler ve McMunn, 2006; Cohen, 1995; Çakıcı, 2008; Hein ve Price, 1994; Korkmaz, 2004). Bu bağlamda, son yıllarda, eğitim sistemi içinde öğrenciler, öğretmenler, programlar ve okullar hakkında verilecek kararların geçerli ve güvenilir olmasının gerekliliği göz önüne alındığında, değerlendirmenin ne kadar büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir.

Yapılandırıcı yaklaşıma göre, ölçme değerlendirmenin özelliklerini içeren alternatif değerlendirme yaklaşımları, değerlendirmenin bir dizi test maddesine verilen yanıtta daha geniş bir anlam taşıdığı ve farklı boyutlarda ele alınması gerektiği düşüncesinden hareketle ortaya çıkmıştır (TTKB, 2005).

Alternatif ölçme, öğrencilerin kendi öğrenme biçimlerinin ve düşüncelerini analiz etmelerini sağlamak yoluyla kendine dönük düşünmeyi ve kendini irdelemeyi öğretir. (Aydoğdu ve Kesercioğlu 2005, Bahar ve diğ., 2008). Alternatif değerlendirme yönteminin, her biliş seviyesindeki öğrenciler için, kolayca kullanılabilir ve geleneksel yöntemlere göre esneklik gösterdiği ifade edilmektedir (Merritt, 2008). Davies (1999) ise, alternatif değerlendirmelerin; öğrenmeyi ve yüksek düzeyde muhakemeyi geliştirdiğini, öğrenmedeki değişim ve farklılığın farkına varılmasını sağladığını belirtmektedir. En genel amacı, öğrencilerin istenilen bir öğrenme alanındaki bilgi ve becerilerini ölçmek için, onlara o alanla ilgili bir görev verip, o görevdeki etkililiğini, geçerli ve güvenilirliği sağlanmış ölçme araçları kullanarak tespit etmektir (Çepni ve Ayvaci, 2007).

Öğretmenlerin sahip olması gerekli olan önemli bir özellikte, onların yeterli düzeyde ölçme ve değerlendirme bilgi ve becerileriyle donanık olmasıdır (Mertler, 1999; Zhang ve Burry-Stock , 2003). Bu yüzden okullarda alternatif değerlendirme yöntemlerinin verimli bir şekilde uygulanması, öğretmenlerin bu yöntemlere yönelik olumlu tutumlarına ve yeterlik algılarına bağlıdır (Bulut, 2006). Bir değerlendirme yönteminin teorik olarak özellikleri, katkıları ve amacı, ne olursa olsun, uygulamaların başarısı pratikte uygulayıcıların yeterlilik düzeyine bağlıdır. Dolayısıyla öğretim programında ve ders

kitaplarında önerilen ölçme değerlendirme yöntem ve teknikleri bakımından ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin yeterlilik düzeyleri, ilköğretim öğretim programlarının uygulanabilirliği ve başarısı açısından önem kazanmaktadır. Bu bağlamda; çalışmada ilköğretim öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik tutumlarını, bu yöntemleri kullanmaya yönelik yeterlik algılarını ve kullanma sıklıklarını belirlemek; buradan hareketle öğretmenlerin yeterlik düzeylerini saptamak amaçlanmıştır.

Problem Durumu

İlköğretim öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik yeterlik düzeyleri nedir?

Alt Problemler:

Yukarıda belirtilen problem cümlesine bağlı olarak, araştırmanın alt problemleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Öğretmenlerin, alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik tutumları nedir?
2. Öğretmenlerin, alternatif değerlendirme yöntemlerini kullanabilmelerine yönelik yeterlik algıları nedir?
3. Öğretmenlerin, alternatif değerlendirme yöntemlerini kullanma sıklıkları nedir?
4. Öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik tutumları ile yeterlik Algıları, yöntemleri kullanma sıklıklarını yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma, ilköğretim öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik yeterlik düzeylerini saptamak üzere yürütülmüş, tarama modelinde bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini, 2010–2011 eğitim öğretim yılında ilköğretim okullarında görev yapan ilköğretim öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise, 2010–2011 eğitim öğretim yılında, bir ilde bulunan ilköğretim okulları içinden amaçlı örnekleme yöntemine göre seçilen dört farklı ilköğretim okulunda görev yapan 40 öğretmen oluşturmuştur. Alternatif değerlendirme yöntemlerinin kullanılabilmesi derslerin öğretimi gerçekleştiren ve araştırmaya gönüllü olarak katılan öğretmenler ile çalışılmıştır. Bu bakımdan ilköğretim 4-5. Sınıf öğretmenleri ile 6-7-8. sınıf Türkçe, Sosyal Bilgiler, İngilizce, Fen ve Teknoloji, Matematik branş öğretmenlerine veri toplama aracı uygulanmıştır. Araştırmada Banoğlu (2009) tarafından geliştirilen “öğretmen yeterlikleri” anketi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan “öğretmen yeterlikleri” anketi geliştirilirken, Banoğlu (2009) tarafından mantıksal ve istatistiksel bir yaklaşım izlenmiştir. Anketin mantıksal geçerliği için alanda çalışan dört öğretim üyesinin görüşü alınmıştır. İstatistiksel geçerlik için ise şu işlemler yapılmıştır: Araştırma için hazırlanan taslak anketin güvenilirliğini ölçmek için, ön uygulama 30 kişi üzerinde yapılmıştır. Ön uygulama sonucunda, son hali verilen anket 27 maddeden oluşturulmuştur. Anket verilerinin güvenilirliği ölçülmüş, yapılan analiz sonucunda Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı, .88 olarak bulunmuştur. Ayrıca bir hafta arayla öğretmenlere uygulanan anketler arasında ilişki olup olmadığını

belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırmanın verileri, öğretmenlere uygulanan ve dört bölümden oluşan “öğretmen yeterlikleri” adlı anket formundan elde edilmiştir. Birinci bölüm, öğretmen tutumlarını belirlemek için 9 maddeden oluşan 5'li likert tipi ölçek (Çok Az Gerekli- Oldukça Gerekli) şeklinde hazırlanmıştır. İkinci bölüm, yöntemleri kullanmaya dönük yeterlik algısını belirlemek için 9 maddeden oluşan 5'li likert tipi ölçek (Çok Az Yeterli- Oldukça Yeterli) şeklinde hazırlanmıştır. Üçüncü bölüm ise 5'li likert tipi ölçek (Çok Seyrek- Çok Sık) şeklinde hazırlanan 9 maddelik yöntemlerin kullanım sıklığını ölçen bölümden oluşmaktadır.

Araştırma verilerinin analizi bilgisayar ortamında "SPSS 15.0" istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Gruplar arasındaki anlamlılık testlerinde p=.05 düzeyi esas alınmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, ortalama ve çoklu regresyon kullanılmıştır. Anketlerden alınan öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik tutumlarının, yeterlik algılarının ve yöntemleri kullanma sıklıklarının belirlenmesinde frekans, yüzde ve aritmetik ortalamalar hesaplanmıştır. Öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik tutum ve yeterlik algısının kullanma sıklığını yordayıp yordamadığını belirlemek için çoklu regresyon yapılmıştır. Tutum, yeterlik algısı ve kullanım sıklığı değişkenlerine ait genel ortalamaların ortalaması alınarak ilköğretim öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik yeterlilik düzeyi ortaya çıkarılmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Öğretmenlerin, Alternatif Değerlendirme Yöntemlerine Yönelik Tutumlarına Yönelik Bulgular

	Çok Az		Az		Gerekli		Çok		Oldukça		$\bar{X}$
	Gerekli	Gerekli	Gerekli	Gerekli	Gerekli	Gerekli	Gerekli	Gerekli			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Kontrol listesi	-	5,0	2	5,0	22	55,0	9	22,5	7	17,5	3,52
Kavram Haritaları	1	2,5	5	12,5	17	42,5	13	32,5	4	10,0	3,35
Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik)	1	2,5	3	7,5	18	45,0	12	30,0	6	15,0	3,47
Proje	2	5,0	4	10,0	20	50,0	10	25,0	4	10,0	3,25
Performans Değ.	2	5,0	4	10,0	17	42,5	13	32,5	4	10,0	3,32
Portfolyo	6	15,0	5	12,5	20	50,0	3	7,5	6	15,0	2,95
Öz Değerlendirme	4	10,0	5	12,5	20	50,0	7	17,5	4	10,0	3,05
Grup Değ.	4	10,0	6	15,0	19	47,5	8	20,0	3	7,5	3,00
Akran Değ.	5	12,5	11	27,5	15	37,5	6	15,0	3	7,5	2,77

Yapılandırılmış Grid	8	20,0	12	30,0	14	35,0	6	15,0	-	-	2,45
Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	8	20,0	9	22,5	17	42,5	5	12,5	1	2,5	2,55
Kelime İlişkilendirme	5	12,5	5	12,5	15	37,5	14	35,0	1	2,5	3,02
Poster	5	12,5	8	20,0	18	45,0	3	7,5	6	15,0	2,92
										Genel Ortalama	3,04

Tablo 1’ de görüldüğü gibi, ilköğretim öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yöntemlerini çoğunlukla “gerekli” buldukları belirlenmiştir ($\bar{X}=3,04$). Araştırma sonucunda çalışmaya katılan öğretmenlerin, ölçekten aldıkları tutum puanlarının ortalamasına bakıldığında öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir.

En yüksek tutum ortalamasına sahip yöntemler, *kontrol listesi* ($\bar{X}=3,52$) ve dereceli puanlama anahtarı ($\bar{X}=3,47$) ile değerlendirme olurken, en düşük tutum sergilenen yöntemler olarak *yapılandırılmış grid* ($\bar{X}=2,45$) ve *tanılayıcı dallanmış ağaç* ($\bar{X}=2,55$) olarak belirlenmiştir. Tablo özetlenecek olursa öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerinden **çok az gerekli** olduğuna inandıkları yöntemler % 20 ile *yapılandırılmış grid* ve *tanılayıcı dallanmış ağaç*; **az gerekli** yöntemler % 30 ile *yapılandırılmış grid* ve % 27,5 ile *akran değerlendirme*; **gerekli** yöntem % 55 ile kontrol listesi; **çok gerekli** yöntemler % 35 ile kelime ilişkilendirme; **oldukça gerekli** görülen yöntemler ise, %17,5 ile kontrol listesi ve %15 ile dereceli puanlama anahtarı (rubrik), portfolyo ve poster olarak bulunmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin, Alternatif Değerlendirme Yöntemlerini Kullanabilmelerine Yönelik Yeterlik Algılarına Yönelik Bulgular

	Çok Az		Az		Yeterli		Çok		Oldukça		$\bar{X}$
	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli	Yeterli			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Kontrol listesi	-	-	4	10,0	23	57,5	5	12,5	8	20,0	3,42
Kavram Haritaları	2	5,0	4	10,0	15	37,5	12	30,0	7	17,5	3,45
Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik)	-	-	5	12,5	21	52,5	9	22,5	5	12,5	3,35
Proje	1	2,5	2	5,0	23	57,5	9	22,5	5	12,5	3,37
Performans Değ.	1	2,5	5	12,5	18	45,0	11	27,5	5	12,5	3,35
Portfolyo	3	7,5	7	17,5	18	45,0	5	12,5	7	17,5	3,15

Öz Değerlendirme	2	5,0	3	7,5	23	57,5	5	12,5	7	17,5	3,30
Grup Değerlendirmesi	1	2,5	5	12,5	20	50,0	9	22,5	5	12,5	3,30
Akran Değerlendirmesi	2	5,0	7	17,5	23	57,5	2	5,0	6	15,0	3,07
Yapılandırılmış Grid	9	22,5	11	27,5	16	40,0	2	5,0	2	5,0	2,42
Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	6	15,0	10	25,0	16	40,0	5	12,5	3	7,5	2,72
Kelime İlişkilendirme	4	10,0	3	7,5	19	47,5	11	27,5	3	7,5	3,15
Poster	6	15,0	6	15,0	17	42,5	4	10,0	7	17,5	3,00
Genel ortalama											3,15

Tablo 2' de görüldüğü gibi, öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemleri konusunda kendilerini çoğunlukla “yeterli” buldukları belirlenmiştir ($\bar{X}=3,15$). Bu sonuca göre, öğretmenlerin yöntemlere yönelik yeterlik algılarının orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin en yüksek yeterlik algısına sahip olduğu alternatif değerlendirme yöntemleri *kavram haritaları* ($\bar{X}=3,71$) ve *kontrol listesi* ($\bar{X}=3,70$) olurken, en düşük yeterlik algısına sahip olunanlar ise *tanılayıcı dallanmış ağaç* ($\bar{X}=2,72$) ve *yapılandırılmış grid* ($\bar{X}=2,42$) olarak belirlenmiştir.

Tabloya bakıldığında, öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerinden kendilerini **çok az yeterli** hissettikleri yöntemler % 22,5 ile yapılandırılmış grid, % 15 ile tanılayıcı dallanmış ağaç ve poster; **az yeterli** hissettikleri yöntemler % 27,5 ile yapılandırılmış grid ve % 25 ile tanılayıcı dallanmış ağaç; **yeterli** hissettikleri yöntemler % 57,5 ile kontrol listesi, proje, öz değerlendirme ve akran değerlendirme; **çok yeterli** hissettikleri yöntemler % 28,8 ile *öz değerlendirme ve performans görevi*; **oldukça yeterli** hissettikleri yöntemler de % 20 ile kontrol listesi ve % 17,5 ile kavram haritaları, portfolyo, öz değerlendirme ve poster olarak bulunmuştur.

Tablo 3. Öğretmenlerin, Alternatif Değerlendirme Yöntemlerini Kullanma Sıklıklarına Yönelik Bulgular

	Çok seyrek		Seyrek		Orta		Sık		Çok Sık		$\bar{X}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Kontrol listesi	3	7,5	8	20,0	13	32,5	13	32,5	3	7,5	3,12
Kavram Haritaları	4	10,0	9	22,5	12	30,0	10	25,0	5	12,5	3,07
Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik)	1	2,5	11	27,5	16	40,0	8	20,0	4	10,0	3,07
Proje	2	5,0	6	15,0	13	32,5	12	30,0	7	17,5	3,40
Performans Değ.	2	5,0	6	15,0	9	22,5	16	40,0	7	17,5	3,50

Portfolyo	8	20,0	10	25,0	12	30,0	4	10,0	6	15,0	2,75
Öz Değerlendirme	5	12,5	11	27,5	10	25,0	10	25,0	4	10,0	2,92
Grup Değerlendirmesi	7	17,5	13	32,5	11	27,5	6	15,0	3	7,5	2,62
Akran Değerlendirmesi	13	32,5	13	32,5	6	15,0	5	12,5	3	7,5	2,30
Yapılandırılmış Grid	12	30,0	14	35,0	11	27,5	2	5,0	1	2,5	2,15
Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	10	25,0	17	42,5	7	17,5	4	10,0	2	5,0	2,27
Kelime İlişkilendirme	7	17,5	6	15,0	14	35,0	11	27,5	2	5,0	2,87
Poster	10	25,0	9	22,5	11	27,5	4	10,0	6	15,0	2,67
										Genel ortalama	2,82

Tablo 3'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerini çoğunlukla "orta sıklıkla" kullandıkları belirlenmiştir ($\bar{X}=2,82$).

Kullanım sıklığı en yüksek alternatif değerlendirme yöntemi *performans değerlendirme* ($\bar{X}=3,50$) ve *proje* ($\bar{X}=3,40$) olurken, kullanım sıklığı en düşük bulunanlar *yapılandırılmış grid* ($\bar{X}=2,15$) ve tanılayıcı dallanmış ağaç ($\bar{X}=2,27$) olmuştur.

Tablo incelendiğinde, öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerinden **çok seyrek** kullandıkları yöntemler, % 32,5 ile *akran değerlendirme* ve % 30,0 *yapılandırılmış grid*; **seyrek** kullandıkları yöntemler % 42,5 ile tanılayıcı dallanmış ağaç ve % 35,0 yapılandırılmış grid; **orta** sıklıkta kullandıkları yöntemler % 40,0 ile dereceli puanlama anahtarı (*rubrik*) ve %35,0 ile *kelime ilişkilendirme*; **sık** kullandıkları yöntemler % 40,4 ile *proje*, % 37,5 ile *performans görevi* ve *grup değerlendirme*; **çok sık** kullandıkları yöntem ise, % 17,5 ile *proje* ve *performans değerlendirme* olarak bulunmuştur.

Tablo 4. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Alternatif Değerlendirme Yöntemlerine Yönelik Yeterlik Düzeyinin Ortalama Değerine İlişkin Bulgular

	$\bar{X}$
Tutum	3,04
Yeterlik Algısı	3,15
Kullanım Sıklığı	2,82
Yeterlilik Düzeyi	3,00

Tablo 4 incelendiğinde, alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik tutumların genel ortalaması ($\bar{X}=3,04$), bu yöntemleri kullanmada öğretmenlerin kendilerini ne derece yeterli bulmalarıyla ilgili olan yeterlik algısı genel ortalaması ($\bar{X}=3,15$) ve alternatif değerlendirme yöntemlerinin hangi sıklıkta kullanıldığını belirten kullanım sıklığı genel ortalaması ($\bar{X}=2,82$) değerlerinin verildiği görülmektedir. Bu üç değerlerin ortalaması alındığında ilköğretim öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yöntemlerine

yönelik yeterlik düzeyi $\bar{X}=3,00$ bulunmuştur. Bu değer anket derecelerinin aralık değerine göre orta düzeye denk düşmektedir. Diğer bir deyişle öğretmenler yöntemlere yönelik orta yeterlik düzeyine sahiptir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin Alternatif Değerlendirme Yöntemlerine Yönelik Tutum ve Yeterlik Algısı ile Kullanım Sıklığı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Model	R	R Kare	Standart Hata
1	,340(a)	,116	8,63

Tablo 4.1. incelendiğinde öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik yeterlik algısı ve tutumun bağımlı değişken durumundaki kullanım sıklığına ait varyansı yaklaşık %12 oranında açıkladığı görülmektedir.

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Alternatif Değerlendirme Yöntemlerine Yönelik Tutum ve Yeterlik Algısı ile Kullanım Sıklığı Arasındaki İlişkinin ANOVA Sonuçları

Model	Kareler N	sd	Kareler ortalaması	F	p
Regresyon	360,796	2	180,398	2,418	,103
Kalan	2760,704	37	74,614		
Toplam	3121,500	39			

Tablo 4.2. deki ANOVA tablosunun anlamlılık sütunundaki değer ise tutum, yeterlik algısı ile kullanım sıklığı değişkenleri arasındaki ilişkinin $p<.01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir. Diğer bir deyişle, öğretmenlerin yeterlik algısı ve tutumları, yöntemleri kullanma sıklıklarını etkilememektedir.

Sonuç ve Tartışma

Yapılan araştırmada, ilköğretim öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yöntemlerini kullanabilmelerine yönelik yeterlik düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yeterlik düzeyleri; alternatif değerlendirmeye yönelik tutumları, yeterlik algıları ve kullanma sıklıkları ele alınarak belirlenmiştir. Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular çerçevesinde varılan sonuçlar ile bu sonuçlara yönelik öneriler verilmiştir;

Öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerini çoğunlukla “*gerekli*” buldukları belirlenmiştir. Araştırma sonucunda çalışmaya katılan öğretmenlerin ölçekten aldıkları tutum puanlarının ortalamasına bakıldığında öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Bu sonuç literatürdeki diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Duban

ve Küçükyılmaz, 2008; Çalık, 2007; Acun ve Kamber, 2007; Kabakçı, Kurt ve Yıldırım, 2008; Erdemir, 2007). Buna karşın, Flowers ve arkadaşları (2005) ise, yöntemlerin eğitimsel yararları hakkında öğretmenlerin çoğunun olumlu görüş taşımadığı bulgusuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemleri konusunda kendilerini çoğunlukla “yeterli” buldukları belirlenmiştir. Bu sonuca göre, öğretmenlerin yöntemlere yönelik yeterlik algılarının orta düzeyde olduğu söylenebilir. Bu sonucun diğer araştırma sonuçlarıyla paralellik gösterdiği görülmüştür (Gökçe, 1999; Özdemir, 2005).

Kullanma sıklığı açısından bakıldığında, öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerini çoğunlukla “orta sıklıkla” kullandıkları belirlenmiştir. Bu sonuç literatürdeki diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Duban ve Küçükyılmaz, 2008; Bulut, 2006; Orhan, 2007). Diğer taraftan, Tabak (2007) öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerini “yeterince kullanmadıkları” sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin yeterlik algısı ve tutumlarının onların alternatif değerlendirme yöntemleri kullanma sıklıklarını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerinden **oldukça gerekli** görülen yöntemler ise, %17,5 ile kontrol listesi ve %15 ile dereceli puanlama anahtarı (rubrik), portfolyo ve poster; **oldukça yeterli** hissettikleri yöntemler de % 20 ile kontrol listesi ve % 17,5 ile kavram haritaları, portfolyo, öz değerlendirme ve poster; **çok sık** kullandıkları yöntem ise, % 17,5 ile proje ve *performans değerlendirme* olarak bulunmuştur. Acar ve Anıl (2009) sınıf öğretmenleri ile yaptıkları çalışmalarında öğretmenlerin gelişim dosyası ve performans değerlendirmeyi kullandıkları ancak dereceli puanlama anahtarıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerinden **çok az gerekli** olduğuna inandıkları yöntemler % 20 ile *yapılandırılmış grid ve tanılayıcı dallanmış ağaç*; kendilerini **çok az yeterli** hissettikleri yöntemler % 22,5 ile yapılandırılmış grid, % 15 ile tanılayıcı dallanmış ağaç ve poster; **çok seyrek** kullandıkları yöntemler, % 32,5 ile *akran değerlendirme* ve % 30,0 *yapılandırılmış grid* olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonucuna genel olarak bakıldığında, öğretmenleri alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik “orta” düzeyde bir yeterliğe sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca Gelbal ve Kelecioğlu(2007)’nin öğretmenler üzerine yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin kendilerini en çok geleneksel yöntemler olarak adlandırılan sınav türlerinde yeterli gördükleri, diğer yöntemlerde kendilerini orta düzeyde yeterli gördükleri, öğrenci değerlendirmesine dayalı yöntemlerde ise hiç yeterli görmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerle yapılan bir diğer çalışmada, öğretmenlerin büyük bir kısmının, kendilerini alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerini hazırlama ve uygulama düzeyinde kısmi anlamda yeterli gördükleri belirlenmiştir (Kanatlı, 2008). Yapılan diğer çalışmalara bakıldığında, ülkemizde görev yapmakta olan öğretmenlerin çoğunun alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleri hakkında yeterli

donanıma sahip olmadıkları tespit edilmiştir (Güven, 2001; Çakan, 2004; Gözütok, ve ark, 2005; Birgin, 2006; Güven ve Eskiürk, 2007; Erdal, 2007). Bu bağlamda, alternatif değerlendirme yöntemlerinin yararları üzerine düzenlenecek hizmet içi eğitim seminerleri ile öğretmenlerin alternatif değerlendirme yöntemlerini tanımaları, bu yöntemleri uygulama becerisi kazandırılması, sahip oldukları bilgiler yoluyla daha olumlu tutumlar geliştirmeleri sağlanabilir. Ayrıca, üniversitelerin ölçme değerlendirme bölümleriyle işbirliği yapılarak alternatif değerlendirme yöntemlerini ilgilendiren daha çeşitli ölçeklerin geliştirilmesi ve öğretmenlerin örnek olarak kullanımına sunulması sağlanabilir.

Kaynaklar

- Acar, M. ve Anıl, D. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Performans Değerlendirme Sürecindeki Değerlendirme Yöntemlerini Kullanabilme Yeterlikleri, Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *Tubav Bilim Dergisi*, 2(3), 354-363.
- Acun, İ. ve Kamber T. (2007, Nisan). Yeni Sosyal Bilgiler Programının Etkinliklerinin Uygulanabilirliği Açısından Değerlendirilmesi. *VI. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*. (s.147-151). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Aydoğdu, M. ve Kesercioğlu, T. (2005). *İlköğretimde Fen ve Teknoloji Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S., ve Bıçak, B. (2008). *Geleneksel-Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Banoğlu C.(2009). *Bilişim Teknolojileri Öğretmenlerinin Alternatif Değerlendirme Yöntemlerine Yönelik Yeterlik Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Birgin, O. (2006). İlköğretimde portfolyo değerlendirme yönteminin uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *I.Ulusal Matematik Eğitimi Öğrenci Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı* (s.39), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Bulut, İ. (2006). *Yeni İlköğretim Birinci Kademe Programlarının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Bulut, A. (2006). *9. Sınıf Matematik Dersi 2005 Öğretim Programının Değerlendirme Boyutuna Dair Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Butler, S. M. and Munn, N. D. (2006). *A Teacher's Guide to Classroom Assessment Understanding and Using Assessment to Improve Student Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cohen, K. M. (1995). *Achieving Positive Attitudes Toward Science Through Alternative Assessments*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. (UMI No. 1380599).

- Çakan, M. (2004). Öğretmenlerin Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları ve Yeterlik Düzeyleri: İlk ve Ortaöğretim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37 (2), 99-114.
- Çakıcı, Y. (2008). Fen ve Teknoloji Öğretiminde Yapılandırıcı Yaklaşım. Taşkın, Ö. (Ed), *Fen ve Teknoloji Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*. (s.1- 19). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çalık, S. (2007, Eylül). Sınıf Öğretmenlerinin Yenilenen İlköğretim Programlarının Ölçme Ve Değerlendirme Süreci Hakkındaki Düşünceleri Üzerine Bir Araştırma. *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Çepni, S.ve Ayvacı, H. Ş. (2007). Fen ve Teknoloji Eğitiminde Alternatif (Performans) Değerlendirme Yaklaşımları. Çepni S. (Ed.). *Kuramdan Uygulamaya Fen ve Teknoloji Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Davies, L. (1999). Comparing definitions of democracy in education, *Compare*, 29(2),127-140.
- Duban, N., ve Küçükylmaz E. A. (2008). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Alternatif Ölçme-Değerlendirme Yöntem Ve Tekniklerinin Uygulama Okullarında Kullanımına İlişkin Görüşleri. *İlköğretim-Online* <http://ilkogretim-online.org.tr/vol7say3/v7s3m19.pdf>.adresinden 12.11.09 tarihinde indirilmiştir.
- Erdal, H. (2007). *2005 İlköğretim Matematik Programı Ölçme Değerlendirme Kısımının İncelenmesi (Afyonkarahisar İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Erdemir, Z. A. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirme Tekniklerini Etkin Kullanabilme Yeterliklerinin Araştırılması (Kahramanmaraş Örneği)*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Flowers, C.,Ahlgrim-Delzell, D., Browder, D. and Spooner, F. (2005). Teachers' Perceptions of Alternate Assessments. *Research&Practice for Persons with Severe Disabilities*, 30(2). 81–92.
- Gelbal, S., ve Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkında yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 33 (2007).135-145.
- Gökçe, E. (1999). *İlköğretim Öğretmenlerinin Yeterlikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gözütok, F.D., Akgün, Ö.E. ve Karacaoğlu, C. (2005). İlköğretim Programlarının Öğretmen Yeterlikleri Açısından Değerlendirilmesi. *Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*, (s.17-40), Ankara: Erciyes Üniversitesi.
- Güven, S. (2001, Haziran). Sınıf öğretmenlerin Ölçme ve Değerlendirmede Kullandıkları Yöntem ve Tekniklerin Belirlenmesi. *X.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, (s.413-423), Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

- Güven, B. ve Eskiürk, M. (2007, Eylül). Sınıf Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirmede Kullandıkları Yöntem ve Teknikleri. *XVI. Eğitim Bilimleri Kongresi*, (s.504-509), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hein, G.E. and Price, S. (1994). *Active Assessment for Active Science A Guide for Elementary School Teachers*. Portsmouth: Heinemann.
- Kabakçı, I., Kurt A. A. ve Yıldırım Y. (2008). *Bilgisayar Öğretmenlerinin Seçmeli Bilişim Teknolojileri Öğretim Programının Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*. ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/96-a.doc. adresinden 04.10.09 tarihinde indirilmiştir.
- Kanatlı, F. (2008). *Alternatif ölçme ve Değerlendirme Teknikleri Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Korkmaz, H. (2004). *Fen ve Teknoloji Eğitiminde Alternatif Değerlendirme Yaklaşımları*. Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- MEB (2006). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlköğretim Fen ve Teknoloji Öğretimi Programı. Ankara: MEB Yayınları.
- Merritt, R.D . (2008). Alternative assessment research starters academic topic overviews, *EBSCO Publishing Inc*,
- Mertler, C. A. (1999). Assessing student performance: A descriptive study of the classroom assessment practices of Ohio teachers. *Education*, 120 (2), 285-297.
- Orhan, A. T. (2007). *Fen Eğitiminde Alternatif Ölçme Ve Değerlendirme Yöntemlerinin İlköğretim Öğretmen Adayı, Öğretmen Ve Öğrenci Boyutu Dikkate Alınarak İncelenmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, M. S., (2005), "İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerin Yeni İlköğretim Programlarına (I-V. Sınıflar) İlişkin Görüşleri", *XIV Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, (s.573-581), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli
- Soylu, H. (2004). *Fen Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tabak, R. (2007). İlköğretim 5. Sınıf Fen Ve Teknoloji Ders Programının Öğrenme Öğretme Ve Ölçme Değerlendirme Yaklaşımları Kapsamında İncelenmesi (Muğla İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- TTKB. (2005). İlköğretim 1-5 Sınıf programları tanıtım kitapçığı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Zhang, Z. & Burry-Stock, J. A. (2003). Classroom assessment practices and teachers' self- perceived assessment skills. *Applied Measurement in Education*, 16 (4), 323-342.